

१. श्री ठाकुरप्रसाद गुरागाई

[संवत् २०५४ साल आश्विन २३ गतेका दिन आयोजित समारोहमा "म्यान्मारमा वसोवास गर्ने नेपाली मूलका वर्मेलीहरूका माछमा नेपाली भाषाको प्रचार-प्रसार र संवर्द्धनमा असाधारण योगदान गरी नेपाली भाषालाई जीवित राखेर यसको श्रीवृद्धि गर्नमा समर्पित भएवापत" प्रदान गरिएको संवत् २०५३ सालको पुरस्कार 'जगदम्बा-श्री' ग्रहण गर्नुहुने मोगोक म्यान्मारका श्री ठाकुरप्रसाद गुरागाईको उद्गार । यो उद्गार 'नेपाली' त्रैमासिक अङ्क १५२ वाट उद्धृत गरिएको हो । स्मरणीय छ, यो पुरस्कार त्यसै साल आश्विन २१ गते आयोजना गरिएको समारोहमा संवत् २०५३ सालको 'मदन पुरस्कार'को साथै समर्पण गरिने कार्यक्रम थियो । तर त्यस दिन उहाँ आइपुग्न सक्नुभएन र आश्विन २३ गते अर्को समारोह गरी समर्पण गरिएको थियो । उहाँको उद्गार भने आश्विन २१ गतेको समारोहमा नै अर्का वर्मेली सज्जन श्री हृदमान प्रधानले पढेर सुनाउनुभएको थियो तापनि आश्विन २३ गते पुरस्कार ग्रहण गर्नु हुँदा पनि उहाँले संक्षिप्त उद्गार व्यक्त गर्नुभएको थियो जुन तल उद्गार (ख) गरी राखिएको छ । (हेर्नु- 'नेपाली' अङ्क १५२-पृष्ठ १२ तथा पृष्ठ ३०)

उद्गार (क)

श्री मदन पुरस्कार गुठीका अध्यक्ष तथा सदस्यज्यूहरू, उपस्थित विद्वद्वर्ग, भद्र महिला एवं सज्जन वन्द !

यस्तो गरिभामय सम्मान समारोहमा आफू सम्मानित हुन पाउँदा म अत्यन्त सौभाग्यशाली र गौरवान्वित भइरहेको छु । मेरो भिन्न विविध रङ्गका भावनाहरू उद्देलित हुँदा छनू जसको वर्णन गर्न मैले सकिरहेको छैन । अथवा भनू मनमा अपूर्ब सुख, सन्तोष, हर्ष र उत्साह अटाइनअटाई उर्लिरहेका छन् । कतै हराएकी बाच्छीले माउ भेटेजस्तो, वर्षौपछि चेलीले माइती भेटेजस्तो, त्यागिएको छोरालाई बा-आमाले डाकेजस्तो, लुटिएको सर्वस्व पुनः फिर्ता पाएजस्तो, यस्तै कस्तो कस्तो !

यस सम्मानका निमित्त म सर्वप्रथम श्री मदन पुरस्कार गुठीका निर्णायक महानभुवाहरूप्रति हार्दिक कृतज्ञता र सादर धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु जसले २०५३ सालको 'जगदम्बा-श्री' पुरस्कार म्याम्मा देशको एक व्यक्तिलाई प्रदान गरेर

इतिहासमा एउटा सुनौलो पाना थप गर्नुभएको छ । एक शताब्दी अघिदेखि हराएर प्रवासमा परेको एक नेपालीलाई नेपाल आमाको न्यानो वात्सल्य पुऱ्याएर उसलाई सनाथ बनाइदिनुभएको छ ।

अहिले उभिएको यो वक्ताले एकसयदस वर्षदेखि वर्मा प्रवासमा रहेका नेपाली मूलका वर्मेली नागरिकहरूको प्रतिनिधित्व गरिरहेको छ । मैले धोलीरहेको यो लोली र बोली नै मात्रवाट पनि वर्मामा नेपाली भाषा, साहित्य र संस्कृति जीवित रहेछ भन्ने विश्वास यहाँहरूलाई सायद लागेको हुनुपर्दछ ।

म्याम्मा देश प्राकृतिक सौन्दर्य र सम्पदाले जसरी सुसज्जित छ त्यसरी नै त्यहाँका निवासीहरूको हृदय पनि सरलता, उदारता, मिलनसारिता, नैतिकता र आस्तिकताले सुसंस्कृतहरूभित्र पर्दछ । यी सहृदय अनुहारमा देखिने धार्मिक-आध्यात्मिक उज्यालो नेपालमा जन्मनुभएका भगवान् गौतम बुद्धको ज्योति नै हो । यिनीहरू भगवान् गौतम बुद्ध र उहाँको उपदेशहरूलाई आफ्नो प्राणभन्दा प्रिय ठान्दछन् र हजारौं वर्षदेखि बुद्धकालीन ती आदर्श र परम्पराहरूलाई अद्यावदि सुरक्षित राख्न समर्थ भएका छन् । यिनीहरूका दृष्टिमा पनि नेपाल एउटा पवित्र तीर्थ भूमिका रूपमा रहेको छ र नेपालप्रति यस्तो श्रद्धा र सद्भाव राख्नेहरूका देशमा जन्म लिने सौभाग्य हामीलाई प्राप्त छ ।

हो, हाम्रो जन्म म्याम्मामा भयो र हामीले यसैलाई मातृभूमि मान्नुपर्दछ र मानेका पनि छौं । साथै आफ्नो जन्मभूमि, त्यहाँको प्रशासनप्रति इमान्दार र बफादार रहेका पनि छौं । यो हाम्रो कर्तव्य नै हो । हामी जहाँ छौं त्यहीं ठीक छौं । हामी जहाँ छौं त्यहाँको माटो र त्यहाँको बाटोले हामीलाई परदेशी भनेको छैन । त्यहाँको मन र त्यहाँको मुटुले हामीलाई पराई ठानेको पनि छैन । किनभने हामी पनि त एक मिलनसार जाति हौं ।

यद्यपि हामी बर्माका नागरिक छौं तापनि नेपाली नै भएर बाँचेका छौं । हामीभित्रको नेपाली पाइनु अरै करेको छैन र मनको नेपाली अरै मरेको छैन । हाम्रा मनको हिमाल उत्तिकै टड्कारो छ, र जहाँ बसे पनि नेपाल उत्तिकै प्यारो छ । भन्दछन्— आफू हुर्किएको गुणमा चराहरू कहिल्यै फर्केर बस्न आउँदैनन्, तापनि तिनीहरूले आफ्ना प्वाँख र पखेटाको रङ्ग आफ्नो बोल्ने र चिर्बिराउने ढङ्गलाई छोड्दैनन् । त्यस्तै प्रवासमा जन्मे पनि हामीले नेपालबाट एउटा सम्पन्न भाषा र साहित्य पाएका छौं, एउटा समृद्ध संस्कृति र सभ्यता पाएका छौं, एउटा उन्नत धर्मको छाया र रमाइला चाडपर्वहरूको माया पाएका छौं र यी सबैसाथ हामीले एउटा गौरवपूर्ण चिनारी पाएका छौं । त्यसैले नेपालप्रति सद्भाव र पूज्यभाव रहिआएको छ सदासर्वदा हामीहरूमा ।

अब एउटा दुःख लागेको कुरो गरौं— यद्यपि हामी प्रवासमा बसेका छौं तापनि नेपाली भाषा, साहित्य र संस्कृति, धार्मिक सांस्कृतिक पर्वहरूमा उत्तिकै आस्था र निष्ठा

राख्दछौं, जतिको नेपालका नेपालीहरू राख्दछन्। भनेजस्तो सुविधा र साधन नपाउने त्यो अर्कै कुरा हो। तर पनि यत्न प्रयत्न र साधनाको खोलो लागेको छ उहाँ। आजसम्म नेपालका आधिकारिक संस्थाहरूबाट प्रकाशित भएका प्रतिनिधि ग्रन्थ तथा सङ्ग्रहहरूमा बर्माको प्रतिनिधित्व नहुनु अथवा हुन नसक्नु एउटा दुर्भाग्यकै कुरा थियो। त्यस्ता संग्रहहरूमा दार्जीलिङ, आसाम र सिक्किम जस्ता भारतीय प्रान्तहरूका प्रतिनिधित्व हुनु, जानी-नजानी हामीलाई छुटाइनु कतै सौतेनी व्यवहार त होइन जस्तो पनि लाग्थ्यो हामीलाई कहिलेकाहीं !

नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान तथा साक्षा प्रकाशन जस्ता प्रसिद्ध संस्थाहरूले हामी प्रवासीहरूका कृतिहरूलाई पनि प्रकाशित गरिदिए नराम्रो त अवश्यै हुने थिएन। सयौं वर्षअघि छुटेका हामी वर्तमान नेपाली ढब र ढाँचामा सायद ढल्न जान्दैनौं। वर्तमान साधु भाषामा सायद बोल्न पनि जान्दैनौं तैपनि—

ताते ताते गर्दै हामी, कसैले हात थामिदिऊन् जस्तो लाग्छ
असङ्ख्य पीडा र विवशताले चहऱ्याएको मुटु कसैले छामिदिऊन् जस्तो
लाग्छ ।

यहाँ निस्कने पत्रपत्रिका हामीसम्म पनि आइदिऊन् जस्तो लाग्छ
यहाँ बज्ने रेडियोको धुनहरू हाप्पा गाऊँ घरमा पनि गुञ्जिदिऊन् जस्तो
लाग्छ

यहाँका विद्वद्वर्ग र कलाकारहरूले हाप्पा आँगनमा पनि कुल्चिदिऊन्
जस्तो लाग्छ

नेपाली चित्र र चलचित्रहरू हाप्पा आँखामा पनि अटाइदिऊन् जस्तो
लाग्छ ।

यहाँ फुल्ने गुराँस र सयपत्रीका थुँगाहरू हाप्पा पाखाहरूमा पनि
फुलिदिऊन् जस्तो लाग्छ ।

यहाँ बज्ने सारङ्गी मादल र मुचुङ्गाहरू हाप्पा भाखाहरूमा पनि उल्सिदिऊन्
जस्तो लाग्छ ।

आशै आशका सय वर्ष बितेर गए

प्यासै प्यासका सय वर्ष बितेर गए

हामी बनकमल जस्तै भयौं

बनमै फुल्यौं बनमै रुयौं

त्यसको न कुनै माने भो न मूल्य ।

जे होस् यस वर्ष श्री मदन पुरस्कार गुठीले गरेको निर्णयले हाप्पा बनमा
बिफाइरहने टुहुरोपन, उपेक्षितपन, र अनाथपनको काँढालाई समूल उखोलेर फ्याकिदिएको

छ। आज हामी सनाथ र कृतार्थ भएको महसुस गर्दै छौं। श्री मदन पुरस्कार गुठीको यस उदारताले म्याम्मा देशमा आफ्नो जाति भाषा, साहित्य र सांस्कृतिक सम्पदाहरूको सेवा, सुरक्षा र संवर्द्धन गर्नमा सक्रिय र समर्पित रहेका मेरा सहयोगी र सहकर्मीहरूलाई पनि नयाँ शक्ति नयाँ स्फूर्ति नवजीवन साथै प्रबल प्रेरणा पुग्नेछ भन्ने मलाई लागेको छ।

यतिखेर यो सम्मान ग्रहण गरिरहँदा म आफ्ना अग्रजहरू सर्वश्री धर्मराज अधिकारी (डी.आर.शर्मा) मा.चन्द्रप्रसाद जैसी, पं. कमलाकान्त अर्याल, पं. डी.पी. शर्मा, श्री करमसिंह लामाहरूलाई श्रद्धाबहू भएर सम्झिरहेको छु। र यसैबेला मसँग कर्म क्षेत्रमा हातेमालो गरेर हिँड्नुहुने दर्जनौं मेरा सहकर्मी मित्रहरूलाई पनि सम्झिरहेको छु, जसको साथ र सहयोग नपाएको भए आज म्याम्मामा सुचारूपले चल्दै गरेका हाम्रा साहित्यिक र सामाजिक एवं धार्मिक कार्यहरूलाई यस रूपमा ल्याउनै असम्भव थियो।

मलाई यसबेला अर्को के महसुस भएको छ भने- पूर्ण निष्ठा र श्रद्धासँग गरिएको कार्य खेर जाँदो रहेनछ। जस्तै अनकन्टार कुनामा गरे पनि उसलाई देख्ने कुनै तेस्रो नेत्र हुँदो नै रहेछ। यसको ज्वलन्त उदाहरण म आफैँलाई पाइरहेको छु। म्याम्माका डेढ-दुई लाख नेपालीमूलका बन्धुहरूले कहिल्यै पनि कल्पना गर्न नसकेको कुरा आज यहाँ सम्पन्न भइरहेको छ। भगवान् पशुपतिनाथका प्रेरणाले नै यो सबै सम्भव भएर आयो होला भनेर म आफूलाई सान्त्वना दिइरहेको छु।

अन्तमा यस समारोहलाई आफ्नो अमूल्य समय दिएर यसको शोभाश्री वृद्धि गराउँदै यसलाई सफल र सार्थक तुल्याइदिनुहुने यहाँहरू सबैलाई मेरो आफ्नो तर्फबाट र म्याम्माबासी नेपाली मूलका सम्पूर्ण बन्धुबान्धवहरूका तर्फबाट पनि सादर अभिवादन र आभार प्रकट गर्दै आफ्नो वक्तव्यलाई शेष गर्न चाहन्छु। सबैलाई धन्यवाद !

मोगोक, म्याम्मा।

उद्गार (ख)

श्रद्धेय सभापति महोदय, उपस्थित विद्वद्वर्ग, महिला तथा सज्जनवन्द, म ठाकुरप्रसाद गुरागाई र नेपाली मूलका सबै बर्मेनीहरूका तर्फबाट अभिवादन !

सर्वप्रथम अस्तिका दिन म आइपुग्न नसकेकोमा क्षमाप्रार्थी छु। त्यो मेरो अनुपस्थितिले, मलाई बर्माबाट बिदा गरी पठाउने असङ्ख्य सहृदयी भाइबन्धुहरूलाई मैले कसरी चित्त बुझाउने भन्ने सबभन्दा ठूलो दुःख लागेको थियो मलाई त्यसबेला। यहाँको समारोहको पूर्णविवरण ल्याउनू भन्नेहरूलाई मैले के दिनु भन्ने

चिन्ता लागेको थियो। तर आज आएर यो समारोहमा उपस्थित भएपछि मेरो त्यो सबै क्लेश दुःख समाप्त भएको छ। यो नयाँ समारोह मेरो निमित्त मात्र फेरि आयोजना हुँदै छ भन्ने हिजो थाहा पाएपछि ममा नयाँ जीवन सञ्चार भएको छ।

मेरो भन्नुपर्ने कुरा सबै रुद्रमानजीले अस्ति पढेर सुनाइदिइसक्नु भएको रहेछ; त्यसैले मैले ऐले केही भन्ने कुरा छैन। तर मेरा लागि यो जिन्दगीमा कहिल्यै पनि पाउन नसक्ने, सबैभन्दा खुसीको क्षणको सौभाग्य मलाई प्रदान गरेकोमा मदन पुरस्कार गुठीलाई र यसका पदाधिकारीहरूलाई धेरै-धेरै कृतज्ञता प्रकट गर्दछु। यहाँ धेरै जनालाई लागि रहेको होला गुठीले यसपालि सात समुन्द्रपारि जस्तो बर्माको यो गुरागाईलाई किन पुरस्कार दिएको होला। मलाई पनि लागि रहेछ, मैले हामीले उहाँ गरेको काम भन्दा धेरै ठूलठूला काम यहाँ भैरहेछन्, यस्तो बेला मलाई यो पुरस्कार दिएर हामीले गरेको कामलाई प्रोत्साहन दिएको होला भन्ने मैले ठानेको छु। हामीलाई त्यहाँ नेपाली पद्वन पढाउन धेरै गाभो छ। खरेलजीले भनिसक्नुभयो। आफैँ लेखेर, लिथो गरेर हामीले पाठ्यपुस्तक तयार गर्नुपर्छ मन्दिरमा पढाउनुपर्छ। भए पनि बर्मा अरू जातिलाई भन्दा नेपालीलाई राम्रो गरेका छन्, नेपालीहरू शान्त छन्, असल छन् भनेर माया नै गरेका छन्। बुद्धको देश लुम्बिनीका मान्छे हुन् भनेर मानेकै छन्। त्यहाँको संविधानले दिएभन्दा बढता हामीले मार्नुहुँदैन। हामीहरू सुखी नै छौँ, सन्तोषी नै छौँ।

वर्माका नेपालीहरूको दशा देखेर डी.आर. शर्मा (धर्मराज अधिकारी) ले नेपालीहरूलाई शिक्षापट्टि सचेत गराउन लाग्नुभएको थियो। पाठशाला पनि खोलेको थियो। तर १९६२ मा नेविनले शिक्षा राष्ट्रियकरण गरेपछि हाम्रा स्कूलहरू पनि बन्द भएका हुन्। त्यसपछि नेपालीहरूले नेपाली सिक्न पाएनन् र नेपाली पढ्न लेख्न विसर्का हुन्। त्यो देखेर मोगोकको रामचन्द्र मन्दिर समितिले मन्दिरभित्रै पढाउने व्यवस्था मिलाउन सुरु गर्‍यो १९७५ देखि। त्यो अभियान विस्तारै बढ्दै गएको छ। अघि खरेलजीले भनेकै गर्मीको छुट्टीमा नेपाली पढाउँछौँ। सबै कुरा निःशुल्क, बिना पैसा काम गर्छन् सबैले तर पाठ्यपुस्तकहरू नभएर हामीलाई धेरै दुःख छ। कभर पनि नभएको उडटा नेपाली किताप मैले राजेश्वर देवकोटाको भेटेर पढ्न पाउँदा मलाई कस्तो आनन्द आएको थियो! माधव घिमिरेजीका कविताहरू हामीले पाएका जति हामीहरूलाई कण्ठ छन्। उहाँको 'मातृसम्झना' मैले गाएर सुनाउँदा श्रोताहरू पनि रुन्छन्। हिजो काठमाडौँ आइपुरदा पनि मैले माधवजीकै कविता सम्झें "राम्रो लाग्छ मलाई ता हिमचुली आकाश नीला छुने, नेपाली अनुहार घामजुनमा तापेर रातो हुने"

माधवजीको मातृसम्झनाकी 'आमा' बर्मा हामीले गाउँदा नेपाल जननी हुन पुगिन्छन् अनि सबै जना तन्मय भएर गाउँछन्।

हामीहरू बर्मेली हौं, हाम्रो स्वदेश बर्मा हो, कर्मभूमि बर्मा हो। हामीलाई त्यहाँ बस्ता कुनै कुराको आपत्ति छैन, जे आपत्ति छ त्यो देशभरिलाई नै छ। त्यसको

हामीले मात्र दुख्यो भन्न पाउन्नौं । तर पनि त्यो पवित्र देश छ, बहुत राम्रो साहित्य, संस्कृति, धार्मिक विचारधाराको देश छ । खानलाउनलाई दुःख छैन । लाखौंलाखौं दान गर्छन् । त्यस देशको बासिन्दा हुन पाएकोमा हामीलाई गौरव छ । तर नेपालबाट हामीले भाषा पाएका छौं, एउटा छुट्टै संस्कृति पाएका छौं, त्यसैले नेपालप्रति हाम्रो सदैव पुण्य भावना रहन्छ । नेपालीहरू बेलाबेला उता आइदेऊन् भन्ने हाम्रो चाहना रहन्छ । नेपालबाट कोही गयो भने हरुकक हुन्छन् त्यहाँका नेपाली । जस्तो अस्ति यादवजी जाँदा भयो ।

अस्तिको मेरो कुरा फेरि दोहराऊं भने— मदन पुरस्कार गुठीका तपाईंहरूले यस चोटि यो जगदम्बा-श्री बर्मामा दिएर, बर्मामा निराश जस्ता भएका, हताश जस्ता भएका नेपालीलाई एउटा नयाँ जीवन दिनुभयो, एउटा नयाँ उत्साह दिनुभयो । यसले गर्दा अर्कै जीवन्तताले उहाँका नेपालीहरू आफ्नो भाषा साहित्यको उन्नतिमा लाग्नेछन् । यसका लागि जति नै धन्यवाद दिए पनि पुग्दैन, जति नै कृतज्ञता प्रकट गरे पनि अपूर्ण छ । मैले मुख्य भन्नुपर्ने कुरा लिखित वक्तव्यमै भनिसकेँ अस्ति नै । अरू केही लेख्नुं भनेर लागेको थिएँ, केही पनि कोर्न सकिनँ । त्यसैले आज जेजे बोलेँ त्यो बिसिदिनुहोला, सोची सम्झी लेखेको सही कुरा अस्तिको हो, त्यो सम्झिदिनुहोला । धन्यवाद !

४ ४ ४